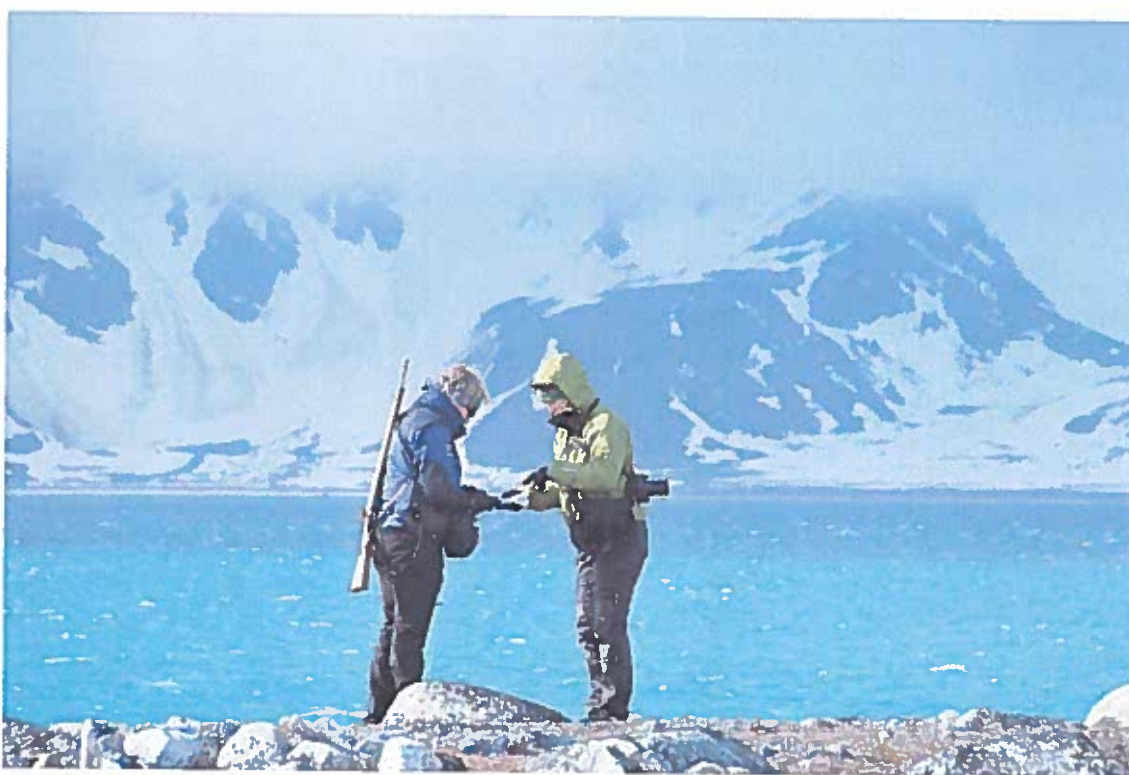

NIKU ÅRSRAPPORT 2017

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Instituttet er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø som leverer samfunnsrelevant kunnskap til ulike aktører innen kulturarvsfeltet. Instituttet fokuserer på kulturarvsrelatert forskning og forskningsbasert oppdragsvirksomhet innen områder som arkeologi, bygningsvern, konservering, klimaendring, teknologibasert metodeutvikling, by- og arealplanlegging, miljøovervåkning, kulturmiljø og landskapsbruk, urfolk, Arktis og nordområdet.

Bildet på forsiden: Forskere fra NIKU gjør feltarbeid på Svalbard; klimaendringene påvirker kulturmiljøene og NIKU har utviklet nye metoder for kulturminneovervåkning (foto: Elin Rose Myrvoll).

NIKUs styre i 2017

Torger Ødegaard, styreleder, rådmann i Hole kommune. Oppnevnt av Klima- og miljødepartementet.

Ingebjørg Erikstad, styremedlem og nestleder, Sogn og Fjordane fylkeskommune. Oppnevnt av Klima- og miljødepartementet.

Per Karlsen, styremedlem, Helse Vest RHF. Oppnevnt av Klima- og miljødepartementet.

Tor Broström, styremedlem, Uppsala universitet. Oppnevnt av Norges forskningsråd.

Ingebjørg Hage, styremedlem, Universitetet i Tromsø. Oppnevnt av Norges forskningsråd.

Knut Fageraas, styremedlem, NIKU. Oppnevnt av de ansattes organisasjoner.

Marius Warg Næss, vara, NIKU. Oppnevnt av de ansattes organisasjoner.

Vibeke Vandrup Martens, styremedlem, NIKU. Oppnevnt av de ansattes organisasjoner.

Nina Kjølseth Jernæs, vara, NIKU. Oppnevnt av de ansattes organisasjoner.

I henhold til NIKUs vedtekter oppnevnes tre styremedlemmer, herunder styrets leder, av Klima- og miljødepartementet. To styremedlemmer oppnevnes av Norges forskningsråd, og to styremedlemmer med personlig vara oppnevnes av arbeidstakernes organisasjoner. Etter initiativ fra Norges forskningsråd og Klima- og miljødepartementet, vil vedtektene som gjelder oppnevning vedtas endret i 2018.

Administrerende direktør

Kristin Bakken

Styrets årsberetning 2017

NORSK INSTITUTT FOR KULTURMINNEFORSKNING

Organisasjonsnummer: 985 767 769

Virksomhetens art

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) ble opprettet som en selveiende stiftelse av Miljøverndepartementet i 1994. NIKU er et uavhengig forskningsinstitutt som utvikler og leverer kunnskap og tjenester til eiere, brukere og forvaltere av kulturminner og kulturlandskap.

Instituttet skal være et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen kulturminneforskning. Instituttet skal drive forskning og utvikling samt forskningsbasert oppdragsvirksomhet som undersøkelser, dokumentasjon, utredninger, konservering og rådgivning for kulturminneforvaltningen og andre relevante brukere i samfunnet. Det legges vekt på tverrfaglighet, både innen institusjonen og gjennom samarbeid med andre institusjoner.

NIKUs virksomhet drives fra hovedkontoret i Oslo og distriktskontorene i Tromsø, Trondheim, Bergen og Tønsberg. De tre sistnevnte kontorene har ansvar for å utføre arkeologiske utgravninger i disse middelalderbyene, mens kontoret i Tromsø har et særlig fokus på kulturarv i nordområdene generelt, og kulturarv knyttet til samiske forhold spesielt.

NIKU driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører. Det omfatter by- og landskapsplanlegging, kritiske kulturarvstudier, middelalderarkeologi, digital kartlegging og modellering, konservering og bygningsvern. Det er en styrke for instituttet at det blir samarbeidet på tvers av NIKUs fagavdelinger for å levere gode resultater.

Ved utgangen av 2017 er NIKU organisert i seks fagavdelinger.

I 2017 ble stillingen som administrerende direktør etter Carsten Paludan-Müller lyst ut, og Kristin Bakken tiltrådte som direktør 1. september.

Arkeologiavdelingen

Avdelingens hovedoppgave er gjennom arkeologisk metode å overvåke og undersøke arkeologiske kulturminner i middelalderbyene. I forskriften til Kulturminneloven har NIKU fått ansvar for å stå for forvaltningsbasert arkeologisk aktivitet i middelalderbyene. Denne virksomheten svinger i takt med bygge- og utviklingsaktivitet i disse byene. I tillegg skjer det nå en styrking av forskningen i avdelingen for å kunne gi enda større tyngde til den arkeologiske praksisen. Slik styrking skjer også gjennom miljøovervåking av kulturlag som NIKU gjennomfører. Avdelingen hadde 18 fast ansatte arkeologer ved utgangen av 2017, mens det på grunn av stor aktivitet i Oslo og Trondheim var 54 prosjektansatte med tidsavgrensede kontrakter.

Avdeling for digital dokumentasjon, kulturminner og landskap

Avdelingens hovedoppgave er å utvikle og bruke nye, digitale metoder for å kartlegge, dokumentere, overvåke, undersøke og formidle arkeologiske kulturminner. Hovedtyngden av arbeidet dreier seg om å kunne tilby effektive og faglig pålitelige metoder for å forvalte arkeologiske kulturminner uten alltid å måtte gjøre inngrep i form av sjakting eller ved å foreta kostbare utgravninger. Avdelingen arbeider eksplisitt med metodeutvikling og teknologibasert innovasjon, og det utføres stadig flere oppdrag for forvaltningen, spesielt i forbindelse med store infrastrukturprosjekter. Avdelingen hadde åtte ansatte ved utgangen av 2017.

Avdeling for kulturarv og samfunn

Avdelingens hovedfokus er forskning og utredning om kulturarv og kulturminner i interaksjon med samfunnet rundt. Det gjelder kulturminner som ressurs i arealplanlegging og lokalsamfunnsutvikling, virkemiddelbruk og forvaltningsmodeller, verdivurdering og verditilskrivning og kulturarv som politikkområde. Avdelingen tar oppdrag for offentlig forvaltning og private utbyggere når det gjelder planarbeid, tiltak, mulighetsstudier og stedsanalyser. Avdelingen hadde ni ansatte ved utgangen av 2017.

Bygningsavdelingen

Bygningsavdelingen arbeider med forskning og oppdrag som har med bygningsarven å gjøre. Avdelingen har sin kjernekompetanse innen arkitektur- og bygningshistorie samt eldre bygningsteknikk, og de ansatte er spesialister på verneverdige bygninger fra middelalderen til vår egen tid. Avdelingens oppgaver er bygnings- og arkitekturhistoriske undersøkelser, verdivurderinger, rådgivning om restaurering, dokumentasjon og oppmåling av bygninger, skadevurderinger, tilstandsanalyser og overvåking av bygninger og ruiner. I tillegg utvikler avdelingen forvaltningsplaner for verneverdige bygninger og gir råd om energisparing, inneklima og klimatilpassing. Avdelingen hadde ni ansatte ved utgangen av 2017.

Konserveringsavdelingen

Konserveringsavdelingens hovedoppgave er konservering, restaurering og tilstandsvurdering av kunst, inventar, dekor og overflater, med et særlig fokus på kirkekunst og historiske interiører. Avdelingen utfører i tillegg fargearkeologiske undersøkelser av historiske interiører og eksteriører, samt utfører klimaovervåking og gir råd innen fagfeltet. Arbeidet blir i all hovedsak utført som oppdrag, men avdelingen arbeider forskningsbasert, og har et høyt fokus på metodeutvikling. Avdelingen hadde 14 ansatte ved utgangen av 2017.

Nordområdeavdelingen

Nordområdeavdelingen har sin kjernekompetanse innen kulturminner og kulturhistorie i nordområdene; det omfatter tradisjonell landskapsbruk, urfolk, kulturarvsforvaltning, miljøovervåking og metodeutvikling. Ulike kombinasjoner av disse kunnskapsfeltene inngår i avdelingens forsknings- og i utredningsarbeid. Tverrfaglig forskning i samarbeid med institusjoner internasjonalt og med medlemsinstitusjoner i Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning står sentralt, og har resultert i nye metoder og relevante bidrag til miljøforvaltningens kunnskapsgrunnlag. Avdelingen hadde sju ansatte og én stipendiat ved utgangen av 2017.

Rettviseende oversikt

Stiftelsen har i 2017 et årsoverskudd på 2 465 070 kroner. Driftsinntektene viser en økning på 10 % i forhold til 2016. Det har vært stor aktivitet ved alle utgravningskontorer i 2017, med Follobanen, Torget og Klemenskirken i Trondheim som de største utgravingsprosjektene. Vedtaksprosjekter utgjør til sammen 54 % av omsetningen for 2017. Dette inkluderer bistand fra Riksantikvaren på ca. 18 millioner kroner, som i all i hovedsak gikk til Klemenskirken. Prosjektkostnadene øker betydelig på grunn av innleie av underleverandører og økte kostnader til blant annet prøvetaking. Ca. 12 % av stiftelsens inntekter kom fra basisbevilgningen, mot 14 % året før. Finanspostene ligger noe lavere enn fjoråret på grunn av lavere rente.

Lønnskostnadene har økt med 8 % i forhold til 2016, noe som også er forårsaket av store utgravingsprosjekter med mange prosjektansatte. Pensjonskostnadene viser imidlertid en reduksjon på 17 % (1,8 millioner kroner). Dette er en forventet effekt av overgangen til ny premiemodell i 2016.

Effekten av investering i ny MIRA Georadar og behov for inventar på de ulike utgravingslokasjonene viser seg i økte avskrivninger for 2017.

Andre driftskostnader øker med nesten 23 % (4,2 millioner kroner) i forhold til 2016.

Avsetning for tap på prosjekter utgjør ca. 1,5 millioner kroner. I tillegg er det bokført nedskrivninger på prosjekter i størrelsesorden 4,4 millioner kroner. Denne situasjonen vil det arbeides systematisk med å endre i 2018.

Vi har endret prinsipp for føring av enkelte typer datautstyr og kostnadsførere f.eks. PCer. Dette gir en økt driftskostnad i 2017 på ca. 1 million kroner. Bruk av konsulenter til medarbeiderundersøkelse, rekruttering, filmarbeid ved utgravninger samt nye nettsider har kostet oss 1,2 millioner kroner.

Totalt ender årsresultat for 2017 med et årsoverskudd etter skatt på 2 465 070 kroner.

Stiftelsens egenkapital er styrket som følge av det positive årsresultatet. Sum egenkapital pr. 31.12.17 var på 49 200 042 kroner. Stiftelsens balanseposter er på forventet nivå og viser mindre endringer fra fjoråret. Styret mener således at årsregnskapet for 2017 gir en rettviseende oversikt over stiftelsens utvikling, resultat og stilling.

Finansiell risiko

Markedsrisiko

Stiftelsen er hovedsakelig eksponert mot endringer i markedet innenlands. NIKU møter et oppdragsmarked som gir økt konkurranse både på kompetanse og pris. Vi ser nødvendigheten av målrettet markedskommunikasjon, alliansebygging og profesjonalisering for å opprettholde og øke vår oppdragsmengde.

At NIKU er opprettet som en uavhengig stiftelse som er pålagt å utføre nasjonale oppgaver gir oss stadige større utfordringer i forhold til f.eks. det offentliges anskaffelsesreglement og i konkurranse med private tilbydere. Oppgaver fra departementet bør ikke utlegges som statsstøtte.

NIKU har i de seneste årene hatt store arkeologiske utgravninger i middelalderbyene. Erfaringsmessig er dette prosjekter som kommer tidvis og er uforutsigbare. 2018 er imidlertid fylt opp med etterarbeid fra tidligere undersøkelser på de fleste utgravningskontorene.

Basisbevilgningen fra Klima- og miljødepartementet holder seg på samme nivå som tidligere år.

Kredittrisiko

Stiftelsen har ingen ekstern lånefinansiering og er dermed ikke eksponert for endringer i renten.

Det foretas løpende kredittvurderinger ved inngåelse av større prosjektavtaler. Dette for å redusere risikoen for at fordringer ikke blir betalt. Historisk sett er stiftelsens tap på fordringer lave.

Likviditetsrisiko

Likviditeten i stiftelsen vurderes som god. Det er et kontinuerlig fokus på likviditet i stiftelsen ved at utestående følges opp for å påse at innbetalinger på leiefordringer og andre fordringer foretas rettidig.

Fortsatt drift

Etter styrets oppfatning gir det fremlagte resultatregnskap, balanse, kontantstrømanalyse og tilhørende noter for NIKU et korrekt uttrykk for stiftelsens stilling, resultat og kontantstrøm.

I samsvar med regnskapsloven § 3-3a bekreftes det at forutsetningen for fortsatt drift er til stede.

Arbeidsmiljø og det ytre miljø

I NIKU ble det utført 121 årsverk gjennom hele 2017, hvorav 47 årsverk var utført av midlertidige ansatte. Antall fast ansatte (inkludert ansatte i permisjon) pr 31.12.17 var 80. Ved utgangen av 2016 var antallet 79.

Kvinneandelen i stiftelsen var 59 % ved utgangen av 2017, mens den for vitenskapelige stillinger var 61 %. Gjennomsnittlig årslønn for kvinner var 562 000 kroner, mens den for menn var 564 000 kroner.

Tre av sju styremedlemmer i 2017 var kvinner.

NIKUs særavtale slår fast at likestilling skal være integrert i all virksomhet, at alle medarbeidere skal behandles som likeverdige og at vi skal motarbeide alle former for diskriminering og usaklig forskjellsbehandling.

NIKU har likestillingsavtale som er basert på lov om likestilling mellom kjønnene, som særlig tar sikte på å bedre kvinners stilling. Avtalen er et tillegg til gjeldende særavtaler og overenskomster i NIKU. I henhold til denne avtalen er det opprettet et eget likestillingsutvalg, og avtalen har bestemmelser om at begge kjønn skal være representert i ulike utvalg i NIKU.

Det er ikke rapportert arbeidsuhell med alvorlige skader i 2017.

Det gjennomsnittlige sykefraværet var på 5,2 %. På bakgrunn av utstrakt virksomhet i felt har stiftelsen inngått avtale med ny bedriftshelsetjeneste i 2017. Denne er landsdekkende og har høy kompetanse, kapasitet og beredskap for å møte stiftelsens behov. Alle stiftelsens kontorsteder har egne verneombud, det er valgt hovedverneombud, og det er etablert sentralt AMU. NIKU har inngått avtale om Inkluderende arbeidsliv.

Virksomhetens art medfører verken betydelig forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljø. Farlig avfall behandles i tråd med offentlige retningslinje. NIKU har avtale med Franzefoss om henting av spesialavfall fra konserveringsvirksomheten og er registrert på Avfallsdeklarerer.no.

Forskning

NIKUs forskningsvirksomhet i 2017 inkluderer vitenskapelig og populærvitenskapelig publisering, organisering av og deltagelse på konferanser og seminarer, og utvikling av søknader om eksterne forskningsmidler fra nasjonale og internasjonale finansieringsinstitusjoner (for detaljerte tall, se NIFU-rapport). I 2017 gikk NIKUs forskere inn som partnere i alt 14 internasjonale søknader om Horizon 2020-midler. Dette har gitt viktig læring om den internasjonale forskningsarenaen, og viser at vi er en attraktiv samarbeidspartner på våre fagfelt, men vi er skuffet over at ingen av disse 14 søknadene faktisk fikk tilslag. En viktig erfaring i så måte, er at vi bør fokusere innsatsen mer og gå mer målrettet inn i de søknadene vi velger å engasjere oss i. Vi sendte også seks søknader som svar på Forskningsrådets utlysninger i 2017. Under Miljøforskprogrammet fikk NIKU tilslag på ett prosjekt som vi leder, samt at vi er med som partner under ett prosjekt ledet av Statistisk sentralbyrå. Vi er også inne i prosjekt som medlemmer av referansegrupper og er deltager i et nordeuropeisk Interreg-prosjekt om forvaltning av kulturminner i et endret klima.

Dette er svært positivt, for av NIKUS totale inntekter utgjør fremdeles den eksterntfinansierte forskningen en for liten del. I snitt kommer 12 % av inntektene i årene 2014-2016 fra eksterne forskningsfinansieringskilder (Basisbevilgning ikke iberegnet.) Ser en bort fra NIKUs oppdragsinntekter fra de lovpålagte utgravingsprosjektene, er tallet 22 %, men NIKU har behov for å øke det faktiske volumet på eksterne forskningsinntekter uavhengig av omfanget av lovpålagte prosjekter.

På den andre siden bekrefter og forsterker 2017 en positiv tendens når det gjelder publisering. Et foreløpig anslag over publiseringspoeng for 2017 er 53,7 poeng, mens tallene for 2016, 2015 og 2014 var henholdsvis 41,6 og 38 og 29,4.

I 2017 ble det arbeidet med fire strategiske satsinger, finansiert av basisbevilgningen. Det er By-SIS, Forvaltnings-SIS, Bygnings-SIS og Krigsminne-SIS.

Frem til 1. desember besto NIKUs forskningsadministrasjon av forskningsdirektør og forskningskoordinator. Fra 1. desember gikk forskningsdirektør ut i full forskningspermisjon for en toårsperiode, og dette innebærer en foreløpig funksjonsendring i administrasjonen på dette feltet. Administrerende direktør tar selv over ansvaret for forskningsledelsen, og en midlertidig stilling knyttet til forskningsarkiv og forskningskommunikasjon er ansatt med tiltredelse våren 2018.

I 2017 hadde NIKU ansatt 31 forskere. Av disse er 6 forsker I, 12 forsker II og 13 forsker III. I 2017 ble ingen doktorgrader avlagt ved instituttet.

Oppdrag

Oppdragsarbeid er en viktig del av NIKUs virksomhet. I 2017 utgjorde oppdragsarbeid 78 % av våre inntekter. Viktigst i 2017 har inntektene fra de store forvaltningsarkeologiprojektene vært. Jernbaneverket og Riksantikvaren har vært våre største oppdragsgivere i 2017, og et flertall av oppdragsgiverne er store offentlige institusjoner. Et kjennetegn ved vår oppdragsvirksomhet er at vi har noen få virkelig store oppdrag, og relativt mange små. Det er også slik at Arkeologiavdelingen, Bygningsavdelingen, Konserveringsavdelingen og Avdelingen for digital arkeologi og landskap har en tydeligere oppdragsprofil enn de to andre. En tendens er at NIKU i stadig større grad er underleverandør i store kontrakter som ledes av andre. Vi opplever at vi er en attraktiv partner i slike konsortier, men ser at det er viktig for oss å velge riktige prosjektpartnere.

Framtidsutsikter

Høsten 2017 ga styret den nye administrerende direktøren et oppdrag om å lage en ny strategi for NIKU. Selv om NIKU fikk omstillingsmidler og gjorde organisatoriske endringer i 2014, hadde instituttet ikke pr 2017 fått etablert en omforent tydelig profil, med konkrete mål å strekke seg etter og definerte satsinger. Strategiarbeidet er slik sett etterlengtet, og ble igangsatt høsten 2017 med mål om å være slutført juni 2018.

Utfordringene som NIKU står overfor er mange, og strategien bør svare godt på disse. For det første har NIKU de siste par årene ledet store og krevende utgravningsprosjekter både i Oslo og Trondheim. Også i Tønsberg og Bergen har det vært aktivitet. Det har satt fokus på tre utfordringer: Vi må tilpasse organisasjonen slik at vi på en smidig måte kan skalere opp og ned aktiviteten i felt. Dette er blitt satt på spissen i 2017 med flere enn 200 midlertidige kontrakter utarbeidet for å gjennomføre feltarbeid. For det andre har disse store volumene også tydeliggjort behovet for bedre verktøy for prosjektgjennomføring. Og ikke minst har de mange og interessante funnene som er gjort i 2017, minnet oss på hvor viktig NIKUs forskning på middelalderarkeologi er. Vi skal fortsette å bygge forskningskompetanse på feltet for å kunne planlegge og gjennomføre utgravningene på en måte som kommuniserer godt og målrettet med eksisterende kunnskapsstatus. Behovet for å formidle og kommunisere de siste års utgravninger, har bidratt til å fornye hele kommunikasjonsfeltet i NIKU, og for alvor satt fokus på det mulighetsrommet som ligger i de nye digitale mediene. Vi må kommunisere de andre fagområdene like offensivt som vi det siste året har kommunisert arkeologifeltet.

I forlengelse av regionreformen vil ansvaret for kulturminneforvaltningen fordeles på nytt. For NIKU vil vår framtidige rolle på arkeologifeltet avgjøres når ny ansvarsforskrift kommer på plass, og ellers vil reformen innebære at instituttet vil få nye samarbeidsflater mot regionene der instituttet tidligere primært har forholdt seg til Riksantikvaren.

Konserveringsavdelingen har gjennomført krevende og høyprofilerte oppdrag i 2017, men vår rolle som utførende for Riksantikvaren er utfordret av anskaffelseslovverket. Her er situasjonen pr dato uavklart, men avgjørelsen som ligger hos departement og direktorat, vil kunne få store implikasjoner for NIKUs framtidige rolle som nasjonalt kompetansesenter innenfor konservering.

Selv om det lyses ut store midler til forskning både nasjonalt og internasjonalt, har NIKU i for liten del kommet i inngrep med disse midlene. Dette har flere årsaker, og den nye strategien må konkretisere satsinger slik at NIKU skal få større uttelling på sine forskningssøknader, og slik øke sine forskningsbaserte inntekter. I langtidsplanen for forskning og utdanning, og i Klima og miljødepartementets strategi for forskning, blir det lagt stor vekt på at forskningen skal bidra til å løse samfunnsutfordringer. Dette passer NIKU godt, for med vårt anvendte siktemål, er høy grad av samfunnsnytte et ideal også uavhengig av forskningssøknadene. I praksis er det likevel krevende å forene høy grad av samfunnsnytte med de akademiske idealene som forskningssøknadene blir vurdert etter. Trolig er dette en utfordring for flere enn NIKU, men vi må like fullt greie å forene disse hensynene for å få gjennomslag på søknadene våre. Det er ressurskrevende å utvikle internasjonale forskningssøknader, og vi må arbeide langsiktig for å kunne lede en slik søknad. I mellomtiden skaffer vi oss erfaring ved å være partner i andres søknader.

NIKU har pr i dag 19 forskere med forsker I og II-kompetanse. Det er altså relativt få personer som kan stå som søker på forskningsprosjekter. Dessuten dominerer oppdragsvirksomheten også for de fleste av disse. For at NIKU skal styrkes som forskningsinstitutt, bør det arbeides med å bygge opp – både kvalitativt og kvantitativt – forskningsvirksomheten i instituttet.

Oppdragsvirksomheten bærer NIKU, og det bør være et mål å opprettholde etterspørselen etter våre tjenester. Konkurransen hardner likevel til, og mange konsultentselskap eller firma er i ferd med å bygge opp kompetanse som NIKU tidligere var alene om å ha. Om vi greier å etablere en tett og god sammenheng mellom forskning og oppdrag, vil dette være et reelt konkurransefortrinn for NIKU. Faglig tyngde borger for god kvalitet i leveransene, og dette er én forutsetning for å opprettholde oppdragsmengden vår. NIKU må dessuten profesjonalisere seg i takt med standarden i det markedet vi beveger oss i.

Samfunnet endrer seg raskt, ikke minst gjelder det på det teknologiske området. NIKU er derfor avhengig av å fornye seg. Det omfatter både den enkeltes kompetanse og den samlede porteføljen av kompetanser. For å være en etterspurt leverandør av tjenester i et framtidig oppdragsmarked, vil vår evne til fornyelse være en suksessfaktor. Avdelingen for digitale kulturminner og landskap har arbeidet målbevisst med teknologisk innovasjon over flere år, og har på det grunnlaget skapt nye markeder for NIKU. Men også for å holde på de gamle markedene og kundene vil NIKUs evne til innovasjon være avgjørende – på alle fagområdene våre.

Erfaringene med formidlingen av de store arkeologiske utgravningene i 2017, har vist at interessen for kulturminner og kulturarv er svært stor i samfunnet. Vi har altså et betydelig potensial for å bedre synligheten vår og for å aktualisere virksomheten til NIKU i den offentlige debatten. Dette representerer et positivt mulighetsrom for NIKU, som vi vil ha fokus på i årene som kommer.

Styret ønsker at den strategien som nå er bestilt og vil bli etablert i 2018, vil representere en ny start for NIKU, der de utfordringene som vi har som forskningsinstitutt, vil bli møtt med offensive og målrettede satsinger.

Andre forhold

For øvrig er det ikke intrådt forhold etter regnskapsårets slutt som er av betydning for bedømmelsen av regnskapet.

Årsresultat og disponeringer

Styret foreslår følgende disponering av årsoverskudd på 2 465 070 kroner for 2017:

Overført til annen egenkapital	2 465 070 kroner
Sum disponert	2 465 070 kroner

Oslo, 13.03.2018

I styret for stiftelsen NIKU

Torger Ødegaard
Styreleder

Ingebjørg Erikstad
nestleder

Per Karlisen
styremedlem

Tor Broström
Styremedlem

Ingebjørg Hage
styremedlem

Knut Fageraas
styremedlem

Vibeke Vandrup Martens
Styremedlem

Resultatregnskap

	Note	2017	2016
Driftsinntekter og driftskostnader			
Driftsinntekter	7	136 773 682	124 824 157
Sum driftsinntekter		136 773 682	124 824 157
Direkte prosjektkostnader			
Direkte prosjektkostnader		17 929 597	11 353 419
Lønnskostnad	3,4	91 765 402	85 255 060
Avskrivning på driftsmidler	1	1 829 816	1 053 496
Annen driftskostnad	3	22 425 990	18 273 814
Sum driftskostnader		133 950 805	115 935 788
Driftsresultat		2 822 877	8 888 369
Finansinntekter og finanskostnader			
Renteinntekt		755 195	807 747
Rentekostnad		87 937	69 332
Resultat av finansposter		667 258	738 416
Ordinært resultat før skattekostnad		3 490 136	9 626 785
Skattekostnad på ordinært resultat	8	1 025 066	2 464 213
Årsoverskudd	6	2 465 070	7 162 572
Overføringer			
Overført til annen egenkapital		-2 465 070	-7 162 572
Sum overføringer		2 465 070	7 162 572

Balanse

	Note	2017	2016
Eiendeler			
Anleggsmidler			
Utsatt skattefordel	8	558 340	557 860
Sum immaterielle eiendeler		558 340	557 860
Varige driftsmidler			
Driftsløsøre, inventar o.a. utstyr	1	3 571 507	2 477 515
Sum varige driftsmidler		3 571 507	2 477 515
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	2	73 811	73 811
Andre langsiktige fordringer		59 625	59 625
Sum finansielle anleggsmidler		133 436	133 436
Sum anleggsmidler		4 263 283	3 168 811
Omløpsmidler			
Fordringer			
Kundefordringer		25 781 535	20 894 662
Andre kortsiktige fordringer		3 484 988	3 050 625
Sum fordringer		29 266 523	23 945 287
Bankinnskudd, kontanter o.l.	5	69 743 748	62 077 708
Sum omløpsmidler		99 010 270	86 022 995
Sum eiendeler		103 273 553	89 191 805

Balanse

	Note	2017	2016
Egenkapital og gjeld			
Innskutt egenkapital			
Grunnkapital		15 000 000	15 000 000
Sum innskutt egenkapital		15 000 000	15 000 000
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital		34 200 042	31 734 972
Sum opptjent egenkapital		34 200 042	31 734 972
Sum egenkapital	6	49 200 042	46 734 972
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		6 551 743	6 075 619
Betalbar skatt	8	1 025 546	2 437 463
Skyldig offentlige avgifter		8 514 791	6 801 878
Forskuddsinnbetalt på prosjekter	9	28 302 668	17 715 020
Annen kortsiktig gjeld		9 678 764	9 426 854
Sum kortsiktig gjeld		54 073 512	42 456 833
Sum gjeld		54 073 512	42 456 833
Sum egenkapital og gjeld		103 273 553	89 191 805

Oslo, 13.03.2018

I styret for stiftelsen NIKU

Torger Ødegaard
styreleder

Ingebjørg Erikstad
nestleder

Per Karlsen
styremedlem

Tor Broström
styremedlem

Ingebjørg Hage
styremedlem

Knut Fageraas
styremedlem

Vibeke Vandrup Martens
styremedlem

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven av 1998 og god regnskapsskikk.

Vurdering og klassifisering av balanseposter

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er uansett klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av gjeld er analoge kriterier lagt til grunn. Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes å ikke være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet. Langsiktig gjeld oppskrives ikke til virkelig verdi som følge av renteendring. Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet. Kortsiktig gjeld oppskrives ikke til virkelig verdi som følge av renteendring. Enkelte poster er i samsvar med regnskapsloven vurdert etter andre regler og redegjøres for nedenfor.

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til balansedagens kurs.

Andre anleggsaksjer

Anleggsaksjer hvor NIKU ikke har betydelig innflytelse balanseføres til anskaffelseskost.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene. I tillegg gjøres det for øvrige kundefordringer en uspesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

Pensjonsforpliktelser

Selskapet har pensjonsordninger som omfatter alle ansatte. Samtlige ansatte er med i en kollektiv ordning etter Lov om foretakspensjon. Ordningen gir rett til definerte fremtidige ytelser, som i hovedsak bestemmes av antall opptjeningsår, lønnsnivå ved oppnådd pensjonsalder og størrelse på ytelse fra folketrygden. Forpliktelsen knyttet til den kollektive ordningen er dekket gjennom et forsikringsselskap. Pensjonsordningen finansieres over selskapets drift. Årets premie føres i regnskapet som årets pensjonskostnad. Viser til nærmere beskrivelse i note 4.

Vurderingsprinsipp for prosjekter

Inntekter er bokført i henhold til vilkår for fakturering eller betalingsløfte i bevilgningsbrev eller kontrakt. For ikke avsluttede prosjekter er det beregnet forventet total kostnad av gjenstående aktiviteter. Dekningsbidrag for utført arbeid blir godskrevet arbeidsåret, med mindre gjenstående aktivitet koster mer enn det som da blir tilgjengelig av midler. I slike tilfeller overføres totalt forventet kostnad slik at forventet underdekning belastes første arbeidsår. Usikkerhet i forbindelse med enkeltprosjekter er for øvrig tatt hensyn til under inntektsføringen av prosjektene. For prosjekter som antas å gi tap, kostnadsføres hele det beregnede tapet umiddelbart. Under kortsiktig gjeld inngår posten forskuddsinnbetalinger fra kunder som er overført til neste år etter vurdering av økonomisk og faglig fremdrift i hvert enkelt prosjekt og aktivitet.

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt er beregnet med 23/24 % på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, samt ligningsmessig underskudd til fremføring ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverseres eller kan reversere i samme periode er utlignet og nettoført. Netto utsatt skattefordel balanseføres i den grad det er sannsynlig at denne kan bli nyttiggjort.

Note 1: Varige driftsmidler

Anleggsmidler 2017

	Maskiner	Inventar	EDB HW	EDB SW	Sum
Anskaffelseskost 01.01	1 456 033	1 514 573	5 436 178	2 061 658	10 468 442
Tilgang	2 746 194	495 557	111 423	168 577	3 521 751
Mottatte tilskudd	-597 942	0	0	0	-597 942
Anskaffelseskost 31.12	3 604 285	2 010 130	5 547 601	2 230 235	13 392 251
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	876 160	1 016 433	4 206 833	1 891 502	7 990 928
Akkumulerte avskrivninger 31.12.	1 570 512	1 314 800	4 916 806	2 018 626	9 820 744
Balanseført verdi pr. 31.12	2 033 773	695 330	630 795	211 609	3 571 508
Årets avskrivninger	694 352	298 367	709 973	127 124	1 829 816

Forventet økonomisk levetid	3	5	3	3
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær

Årlig leie av ikke balanseførte driftsmidler

	Årlig leie
Leie datasystemer	964 121
Leie kontormaskiner	124 783
Leie transportmidler	99 734
	<u>1 188 638</u>

Note 2: Aksjer

Navn på selskap	Miljøalliansen AS	Ciens AS	Totalt
Eierandel	16,67 %	11,11 %	
Balanseført verdi	30 001	43 810	73 811

Aksjene er oppført til kostpris

Note 3: Lønnskostnader, antall ansatte, godtgjørelser

Lønnskostnader

	2017	2016
Lønninger	71 289 424	63 355 611
Arbeidsgiveravgift	11 036 172	10 078 495
Pensjonskostnader, avg.pl.	8 658 977	10 416 699
Andre ytelser	780 829	1 404 255
SUM	91 765 402	85 255 060

Antall årsverk inkl. korttidsengasjert personell 121 97

Ytelser til ledende personer:

	Daglig leder	Styret
Lønn/honorar	1 154 369	210 400
Pensjonspremie	164 319	
Andre godtgjørelser	15 596	
SUM	1 334 284	210 400

Revisor:

Kostnadsførte honorar fordeles på følgende måte:

	2017	2016
Ordinær revisjon 2016 og 2017	126 000	156 808
Bistand ligningspapirer/regnskap m/noter og kontantstrømoppstilling	29 500	31 668
Annen bistand	17 200	21 163
Bistand MVA	39 960	50 110
SUM (ekskl. mva)	212 660	259 749

Note 4: Pensjonskostnader, -midler og -forpliktelser

Selskapet har pensjonsordninger som omfatter alle ansatte. Samtlige ansatte er med i en kollektiv ordning etter Lov om foretakspensjon. Ordningen gir rett til definerte fremtidige ytelser, som i hovedsak bestemmes av antall opptjeningsår, lønnsnivå ved oppnådd pensjonsalder og størrelse på ytelse fra folketrygden. Forpliktelsen knyttet til den kollektive ordningen er dekket gjennom et forsikringsselskap. Pensjonsordningen finansieres over selskapets drift. Kostnaden i 2017 er totalt kr. 8 658 977. Selskapet har også en avtalefestet førtidspensjon. Selskapets pensjonsordning tilfredsstiller kravene i lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Note 5: Bankinnskudd

	2017	2016
I posten bankinnskudd inngår bundne skattetreksmidler	3 430 834	2 857 503
Sum	3 430 834	2 857 503

Note 6: Avstemming av egenkapitalen

	Grunnkapital	Annen EK	Sum
Egenkapital 01.01	15 000 000	31 734 972	46 734 972
Årets resultat		2 465 070	2 465 070
Egenkapital 31.12	15 000 000	34 200 042	49 200 042

Note 7: Driftsinntekter

Prosjektinntekter består av:	2017	2016
Grunnbevilgning	9 566 682	10 694 910
Strategiske Instituttprogrammer	6 701 000	6 105 065
Vedtaksprosjekter	55 983 884	58 987 530
Midler fra Riksantikvaren	29 119 488	13 003 529
Diverse FOU	11 946 063	12 154 498
Nasjonale oppgaver	789 900	1 000 000
Utland	776 719	1 655 545
Andre oppdrag	21 889 946	21 223 080
SUM	136 773 682	124 824 157

Note 8: Skatter

	2017	2016
Årets skattekostnad fordeler seg på :		
Betalbar skatt, 24/25 % av grunnlag	1 025 546	2 437 463
Endring utsatt skatt 23/24 %	-480	26 750
Sum skattekostnad	1 025 066	2 464 213
Beregning av årets skattegrunnlag :		
Resultat før skatt	3 490 136	9 626 785
Permanente forskjeller	679 826	137 088
Endring i midlertidige forskjeller	103 149	-14 020
Årets skattegrunnlag	4 273 111	9 749 853
Oversikt over midlertidige forskjeller :		
Driftsmidler	-2 427 567	-2 106 438
Avsetninger	0	-217 980
Sum	-2 427 567	-2 324 418
Utsatt skattefordel, 23/24 %	-558 340	-557 860
Utsatt skattefordel 31.12.	-558 340	-557 860

Note 9: Forskuddsinnbetalt på prosjekter

	2017	2016
Forskuddsinnbetalt på prosjekter	28 302 668	17 715 020
Sum forskuddsinnbetalt	28 302 668	17 715 020

Kontantstrømoppstilling

	2017	2016
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter		
+/- Resultat før skattekostnad	3 490 136	9 626 785
+ Ordinære avskrivninger	1 829 816	1 053 496
Betalt skatt	-2 437 463	-2 492 000
+/- Endring fordringer	-5 321 236	-6 270 932
+/- Endring leverandørgjeld	476 124	-644 524
+/- Endring i andre tidsavgrensingsposter	12 300 562	5 532 165
= Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	<u>10 337 939</u>	<u>6 804 990</u>
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter		
+ Innbetalinger ved salg av varige driftsmidler	0	0
- Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	-3 521 751	-1 265 750
+ Innbetalinger ved tilskudd driftsmidler	597 942	590 113
- Utbetalinger ved kjøp av andre investeringer	0	-79 435
= Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	<u>-2 923 809</u>	<u>-755 072</u>
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		
+ Innbetalinger ved opptak av ny langsiktig gjeld	0	0
+ Innbetalinger ved opptak av ny kortsiktig gjeld	251 910	0
- Utbetalinger ved nedbetaling av kortsiktig gjeld	0	0
= Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	<u>251 910</u>	<u>0</u>
= Netto endring i kontanter og kontantekv.	<u>7 666 040</u>	<u>6 049 918</u>
+ Beholdning av kontanter og kontantekv. 1.1.	<u>62 077 708</u>	<u>56 027 790</u>
= Beholdning av kontanter og kontantekv. 31.12	<u>69 743 748</u>	<u>62 077 708</u>

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Årsrapport 2017

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00

Uavhengig revisors beretning

Til styret i NIKU - Norsk Institutt for Kulturminneforskning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert NIKU - Norsk Institutt for Kulturminneforskning s årsregnskap som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av stiftelsens finansielle stilling per 31. desember 2017, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlaget for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av stiftelsen slik det kreves i lov og forskrift, og har oppfylt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Annen informasjon

Ledelsen er ansvarlig for annen informasjon. Annen informasjon består av årsberetningen og informasjon i årsrapporten, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke annen informasjon, og vi attesterer ikke den andre informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese annen informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom annen informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den andre informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til stiftelsens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av stiftelsens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt driftforutsetningen ved avleggelsen av årsregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om stiftelsens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen.

Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at stiftelsen ikke fortsetter driften.

- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av stiftelsens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Konklusjon om forvaltning

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000, *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi stiftelsen er forvaltet i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Oslo, 13. mars 2018
BDO AS

Tommy Benum
Statsautorisert revisor